

Jaarverslag 2003

Sectie Parasitologie

Stichting Kwaliteitsbewaking Medische Laboratoriumdiagnostiek (i.o.)

Achtergrond

De sectie Parasitologie (PAR) van de Stichting Kwaliteitsbewaking Medische Laboratoriumdiagnostiek i.o. (SKML) heeft ten doel het bevorderen van de kwaliteit van laboratorium diagnostiek op het gebied van de medische parasitologie inclusief de interpretatie van de waarnemingen en de daaruit voortvloeiende klinische adviezen. Het jaar 2003 was het eerste jaar waarin deze activiteiten onder de paraplu van het SKML plaatsvonden. Voorheen werden deze aangestuurd door de Stichting Parasitologische Laboratorium Diagnostiek (SPLD), de stichting behorende bij de Nederlandse Vereniging voor Parasitologie (NVP). Dit gebeurde tot 2003 in nauw overleg met de Stichting Kwaliteitsbewaking Medische Microbiologie (SKMM).

In 2003 omvatte het programma van de PAR-sectie één rondzending (bloed/darm parasieten), bestaande uit 4 rondes van ieder 4 monsters.

Overgang van SPLD naar SKML

Om de overheveling van activiteiten van de SPLD naar de SKML per 1 januari 2003 soepel te laten verlopen waren al voorafgaande aan 2003 de nodige voorbereidende stappen ondernomen. Zo kwam de PAR-sectie al regelmatig bijeen en waren de besprekingen voor de nieuwe SKML begroting al in een vergevorderd stadium. De definitieve begroting van alle SKML secties tezamen werd in maart 2003 door het algemeen bestuur (AB-SKML) goedgekeurd. In de financiële jaaroverzichten 2003 van de NVP/SPLD en de bijbehorende toelichting staat vermeld welke financiële verantwoordelijkheden de SPLD per 2003 heeft behouden. Deze stukken zijn ter inzage op www.parasitologie.nl. Het bestuur van de NVP heeft besloten om de SPLD vooralsnog als een aparte stichting te handhaven en niet te laten opgaan in de NVP.

Per 1 januari 2003 is de taak van deelnemers administratie, inning van de contributie en zorg voor de onkostenvergoeding naar het productiecentrum en de referentielaboratoria overgeheveld van de SPLD naar het Centraal Facilitair Bureau (CFB) van het SKML in Nijmegen. Dit betekende tevens het opheffen van een gescheiden administratie aangaande de deelnemers via de SKMM (pakket VI) en deelnemers direct via de SPLD, ook wat betreft de evaluatie van de deelnemersresultaten. Voor het verzamelen en rapporteren van alle deelnemersuitslagen werd in 2003, tegen vergoeding, nog administratief gebruik gemaakt van het SKMM-bureau aan het Laboratorium voor Volksgezondheid in Friesland (VLF) in Leeuwarden.

In 2003 bleef het aantal deelnemers vrijwel ongewijzigd: 94 deelnemers maakten gebruik van het volledige SKML parasitologie programma. Daarnaast nog eens 7 met enkel het bloed pakket en 2 met enkel het feces pakket.

Met het inwerking treden van het SKML kregen alle deelnemers een nieuw deelnemersnummer. De overgang van de oude SKML of SPLD nummers naar de nieuwe SKML nummering leidde nog wel eens tot verwarring, temeer daar eind 2003 een aantal deelnemers opnieuw hernummerd werden. De verwachting is dat alle deelnemers in 2004 enkel hun nieuwste SKML nummer zullen gebruiken, zoals dat op de adresetiketten vermeldt staat.

Functioneren PAR-sectie SKML

De samenstelling van het bestuur van de PAR-sectie was in 2003:

- Dr. L. van Lieshout (Leiden), voorzitter, lid AB-SKML i.o., referent
- Dr. J.P. Verhave (Nijmegen), rondzendingscoördinator
- Drs. T. Kortbeek (Bilthoven), referent
- Dr. B. Mulder (Enschede), lid namens NVMM
- Dr. Ir. N. de Jonge (Den Haag), lid namens NVKC

Adviserende leden:

- Dr. C. Janse (Leiden), penningmeester, penningmeester NVP

- Dr. H. Sluifers (Rotterdam), referent, plv. lid AB-SKML i.o.
Eind 2003 is de sectie uitgebreid met Dr. T. Mank (Haarlem) als referent en adviserend lid.

Dit bestuur kwam in 2003 vier maal bij elkaar om zowel aspecten van de organisatie te bespreken als inhoudelijke onderdelen van de rondzendingen. Eind 2003 werd besloten om het aantal referenten van drie naar vier uit te breiden.

Zoals gebruikelijk, werden voor iedere ronde materialen geselecteerd door het productiecentrum (tevens rondzendingencoördinator) en naar drie referenten verstuurd ter beoordeling van de geschiktheid voor rondzending. Materialen met de grootste overeenstemming werden door de sectie geselecteerd. Echter, vanwege het tekort aan geschikt materiaal (zowel in beschikbaar volume als kwantiteit en kwaliteit van de aanwezige parasieten) moest de sectie soms genoegen nemen met een suboptimale keuze. In twee gevallen (éénmaal feces, éénmaal malaria) leidde een onvoldoende totaalscore tot het niet kunnen toekennen van punten aan de deelnemers. Deelnemers werden gestimuleerd om zelf ook actief materiaal in te brengen.

Ontwerpteksten werden door het rondzendingencoördinator opgesteld en daarna voorgelegd aan alle sectie deelnemers voor zowel tekstueel als inhoudelijk commentaar. Op basis daarvan werd door de rondzendingencoördinator de definitieve teksten vastgesteld en tezamen met het materiaal verstuurd.

In 2003 werden een aantal stappen ondernomen ter bevordering van de service naar de deelnemers en verdere standaardisatie en kwaliteitsverbetering. Zo werd er voor het eerst met een complete jaarplanning gewerkt, die in het begin van het jaar naar alle deelnemers werd verstuurd. Het productiecentrum heeft tot het uiterste geprobeerd zich aan deze planning te houden en iedere afzonderlijke ronde af te sluiten, inclusief de bespreking van de ingezonden resultaten en de verdiepingenquête, alvorens een nieuwe ronde uit te sturen.

Ook werden standaard invulformulieren geïntroduceerd voor de verschillende referentie laboratoria om daarmee tot meer inzicht te komen in de wijze waarop het materiaal door de verschillende expertise labs wordt beoordeeld en gerapporteerd. Tevens werd gestart met het standaard bevestigen van de *Plasmodium* species voor ieder bloedmonster door middel van PCR.

Het sectiebestuur is ook gestart met het opzetten van een protocol omtrent het toekennen van punten aan bepaalde type monsters. Veel aandacht is uitgegaan naar het opstellen van richtlijnen voor het aangeven van marges waarbinnen de opgegeven parasietendichtheid moet voldoen. De verwachting is dat deze discussie, in overleg met andere secties van het SKML, in 2004 verder zal worden voortgezet.

Het sectiebestuur heeft eind 2003 voor het eerst een beleidsplan opgesteld. Deze staat ter inzage op www.parasitologie.nl.

Sectielid Titia Kortbeek heeft voor de deelnemers vanuit de medische Microbiologische laboratoria een presentatie gehouden over de rondzendingen van 2003. Voor de komende jaren zullen deze presentaties een meer structureel karakter krijgen.

De penningmeester van het sectiebestuur zit tevens in het SKML penningmeesteroverleg. In samenspraak met dit overleg en met het CFB heeft de penningmeester eind 2003 een begroting opgesteld voor de sectie parasitologie voor het jaar 2004. Deze begroting wijkt in essentie niet af van de begroting voor 2003. Zo is de contributie voor de deelnemers gelijk gebleven. Met het productiecentrum en de referentie laboratoria zijn in 2003 verdere gedetailleerde afspraken op schrift gezet aangaande de geleverde service en bijbehorende betaling.

De voorzitter van de sectie is tevens bestuurslid van het AB-SKML, welke in 2003 zes maal bij elkaar is gekomen. Daarbij is o.a. aandacht is besteed aan verdere uitwisseling met andere secties (terminologie, certificatie, scoresystemen, kwaliteitsverbetering), het verder verfijnen van de oprichtingsstatuten en de financiële aspecten van de organisatie.

Details van de Rondzendingen

RZ 1. Van de beide *P. falciparum* monsters was B 279 de moeilijkste: de aanwezigheid van pigment bracht velen ertoe voor *P. malariae* te kiezen. Leerpunt: ook rijpere stadia van *P. falciparum* kunnen

in de circulatie komen en dat is dan een risico signaal om met nadruk te rapporteren. Een minderheid van de deelnemers bleek goed op de hoogte van de consequenties van een recessief sickle cell gen voor malaria.

Één feces monster was zonder parasieten (de gebruikelijke situatie in de routine!). Men moet zich niet laten verleiden perse iets te willen zien! In het andere monster kwam juist een zeldzame parasiet voor die vrijwel iedereen over 't hoofd zag: *Balantidium*.

RZ 2. Het onderscheid tussen *P. ovale* en *P. vivax* blijkt steeds weer lastig (A 282) en opnieuw ook hier weer vrij veel *P. malariae* antwoorden vanwege het pigment.

De protozoa in beide fecesmonsters (*E. histolytica/dispar*) en *Chilomastix* werden door een ruime meerderheid van de deelnemers herkend.

RZ 3. Ook bij dit *P. falciparum* monster (A 286) waren veel *P. malariae* antwoorden. Mogelijk laten sommige deelnemers zich toch teveel sturen door de aanwezigheid van pigment. Het andere bloedpreparaat (A287) bevatte zeer weinig *P. falciparum* en de deelnemers die op grond daarvan geen uitspraak wilden doen over de soort, werden beloond.

De beide feces preparaten bevatten vrij lage dichtheden aan wormeieren (C 288 mijnworm en D 289 *S. mansoni*). Wat betreft de laatste parasiet, krijgen wij uit de technische enquête de indruk dat lang niet alle laboratoria de glycerine sedimentatie techniek in (kunnen) zetten. Toch wordt die aanbevolen, mede omdat ook andere wormeieren daarmee ophopen!

RZ 4. Bij het bepalen van de spreiding van de dichtheid van *P. falciparum* in A 290 liepen wij tegen het probleem op dat de resultaten van de referenten ver uiteen lagen. Ook de tellingen van de deelnemers waren aan de hoge kant: waarschijnlijk kiezen microscopisten vaak gezichtsvelden met veel meer erythrocyten dan 200 of 250. Het is een aandachtspunt, ook binnen de groep van referenten.

Monster B 291 (*P. falciparum*) was een moeilijk preparaat en werd niet meegerekend vanwege het lage aantal goede inzenders. Mogelijk dat ook de vraagstelling tot verwarring aanleiding gaf.

In fecesmonster C 292 waren *Cryptosporidium* oocysten redelijk goed te vinden. Helaas werken nog veel te weinig laboratoria met ZN of auramine kleuring.

In het algemeen raden wij aan bij twijfel liever daaraan uitdrukking te geven dan zonder commentaar de vermoede aanwezigheid van een parasiet te rapporteren.

De verdiepvingsvragen zijn vooral bedoeld als stof, om binnen de teams te bespreken. De onderwerpen zijn gekozen rondom het diagnostisch proces, analisten hoeven b.v. geen gedetailleerde kennis van geneesmiddelen te hebben. Wel kan de arts duidelijk maken wat de consequenties zijn van de gestelde laboratorium diagnose. Dat geeft een bredere kijk van analisten op de materie.

Rondzending '03	nummers	Monsters	Gem scores/max per bloed/feces
70 2003-1	A 278	<i>P. falciparum</i>	5,06/7
	B 279	<i>P. falciparum</i>	
	C 280	Geen parasieten	0,86/1
	D 281	<i>Balantidium</i> (niet gescoord)	
71 2003-2	A 282	<i>P. ovale</i>	5,06/6
	B 283	<i>P. falciparum</i>	
	C 284	<i>E. histolytica/dispar</i>	3,00/4
	D 285	<i>Chilomastix</i>	
72 2003-3	A 286	<i>P. falciparum</i>	4,33/6
	B 287	<i>P. falciparum</i>	
	C 288	Mijnworm eieren	2,35/4
	D 289	<i>S. mansoni</i>	
73 2003-4	A 290	<i>P. falciparum</i>	2,55/3
	B 291	<i>P. falciparum</i> (niet gescoord)	
	C 293	<i>Giardia + Cryptosporidium</i>	4,12/6
	D 294	<i>Ascaris</i>	

In bovenstaande tabel is per ronde en gesplitst naar bloed en darmparasieten aangegeven hoeveel punten gemiddeld werden behaald, ten opzichte van het maximaal te behalen aantal punten. In de scoreberekening zijn alleen meegenomen de deelnemers die 3 of 4 maal hebben meegedaan. Als beoordeling is net als in voorgaande jaren gekozen voor het percentage behaalde punten van het totaal aantal in 2003 te behalen punten. Dit percentage is vervolgens uitgedrukt in de schaal van 1-10, waarbij wij als onvoldoende aanmerkten de deelnemers met < 6 en goed die met ≥ 8 .

Voor bloedparasieten waren er 90 deelnemers: mediane score 7,9 en gemiddeld $7,7 \pm 1,5$.

De gemiddelden van degenen die <6 scoorden was 5,3 (n=13); 32 scoorden tussen 6 en 8 met een gemiddelde van 7,0 en 45 scoorden 8 of hoger met een gemiddeld cijfer 8,9.

Voor de darmparasieten is de mediane score van 82 deelnemers 7,3 en gemiddeld $6,9 \pm 1,7$.

21 deelnemers scoorden onvoldoende met gemiddeld 4,5; tussen 6 en 8 scoorden 36 deelnemers met gemiddelde 6,9 en 25 scoorden 8 of hoger met een gemiddeld cijfer van 8,8.

	Score voldoende (≥ 6)		Score goed (≥ 8)	
	Bloed	Feces	Bloed	Feces
1999	97/107 = 90,7 %	75/103 = 72,8 %	55/107 = 51,4 %	50/103 = 48,5 %
2000	97/102 = 95,1 %	82/98 = 83,7 %	60/102 = 58,8 %	54/98 = 55,1 %
2001	90/101 = 89,1 %	67/95 = 70,5 %	54/101 = 53,5 %	19/95 = 20,0 %
2002	93/93 = 100 %	76/90 = 84,4 %	70/93 = 75,3 %	32/90 = 35,6 %
2003	77/90 = 85,6 %	61/82 = 74,4 %	45/90 = 50,0 %	25/82 = 30,5 %

Het aantal voldoende of goed scorende deelnemers is dit jaar teruggelopen, zowel voor bloedparasieten als darmparasieten. Naar ons idee is dit voornamelijk te wijten aan de moeilijkheidsgraad van de monsters. Bij de keuze van materialen bestaat de neiging om (te) gemakkelijke monsters alleen bij gebrek aan ander materiaal te gebruiken. Daarom is ook vaker gekozen voor materiaal met een minder hoge parasietendichtheid.

Tenslotte

De variatie in patiëntenmateriaal van de rondzendingen blijft een voortdurend punt van zorg. Des te meer wordt het gewaardeerd dat enkele enthousiaste deelnemers weer spontaan hun medewerking aanboden om materiaal van hun patiënten af te staan. Ook materialen met lage parasieten dichtheden of materiaal met minder algemeen voorkomende parasieten ontvangen wij graag. Indien het materiaal geschikt is om opgenomen te worden in de rondzending stellen wij hier een kleine attentie tegenover.